# ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (πρώτο τμήμα) της 19ης Μαρτίου 1997 *

Στην υπόθεση Τ-73/95,

**Estabelecimentos Isidoro M. Oliveira SA,** εταιρία πορτογαλικού δικαίου, με έδρα το Montijo (Πορτογαλία), εκπροσωπούμενη από τον Joaquim Marques de Ascensão, δικηγόρο Λισσαβώνας, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Alberto de Sousa, União de Bancos Portugueses SA, 12 rue de la Grève,

προσφεύγουσα,

κατά

**Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων,** εκπροσωπουμένης από την Ana Maria Alves Vieira και τον Günter Wilms, μέλη της Νομικής Υπηρεσίας, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Carlos Gómez de la Cruz, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

καθής,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση μερικής ακυρώσεως της από 12 Ιουλίου 1994 αποφάσεως C(94)1410/9 της Επιτροπής, που κοινοποιήθηκε στην προσφεύγουσα στις 28 Δεκεμβρίου 1994, περί χρηματοδοτικής συνδρομής του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου υπέρ προγράμματος επαγγελματικής καταρτίσεως,

* Γλώσσα διαδικασίας: η πορτογαλική.

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Saggio, Πρόεδρο, V. Tiili και R. M. Moura Ramos, δικαστές,

γραμματέας: J. Palacio González, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας της 10ης Δεκεμβρίου 1996,

εκδίδει την ακόλουθη

## Απόφαση

### Ιστορικό της διαφοράς

1 Το σχέδιο προγράμματος επαγγελματικής καταρτίσεως που προοριζόταν για 199 άτομα και περιείχε το αίτημα της χρηματοδοτικής συνδρομής υπέρ της προσφεύγουσας, το οποίο είχε προτείνει τον Οκτώβριο του 1986 το Departamento para os Assuntos do Fundo Social Europeu (Υπηρεσία Υποθέσεων Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, στο εξής: DAFSE) στη Λισσαβώνα, για το οικονομικό έτος 1987, και στο οποίο δόθηκε ο αριθμός 870708/P1, εγκρίθηκε από την Επιτροπή στις 31 Μαρτίου 1987. Κατά τη διορθωτική εγκριτική απόφαση, η οποία εκδόθηκε από την Επιτροπή στις 30 Απριλίου 1987 και κοινοποιήθηκε από το DAFSE στις 27 Μαΐου 1987, χορηγήθηκε στην προσφεύγουσα χρηματοδοτική συνδρομή ύψους 80 857 968 πορτογαλικών εσκούδων (ESC), με σκοπό την επαγγελματική κατάρτιση 199 ατόμων. Με την κοινοποίησή του, το DAFSE υπενθύμιζε ότι οι συνδρομές του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (στο εξής: ΕΚΤ) είναι πιστώσεις που παρέχονται υπό την αίρεση ότι το πρόγραμμα θα υλοποιηθεί σύμφωνα με τους κοινοτικούς κανόνες και ότι η μη τήρηση του όρου αυτού επισύρει την επιστροφή των προκαταβολών και τη μη καταβολή του υπολοίπου. Τονιζόταν, περαιτέρω, ότι πάσα τροποποίηση σε σχέση με τα όσα προβλέπονται στον φάκελο υποψηφιότητας πρέπει να ανακοινώνεται στο DAFSE.

2 Όταν η προσφεύγουσα υπέβαλε αίτηση πληρωμής του υπολοίπου, η Επιτροπή αποφάσισε, στις 27 Ιουνίου 1989, ότι η συνδρομή του ΕΚΤ δεν μπορούσε, τελικά, να υπερβεί τα 41 592 218 ESC, διότι ορισμένες δαπάνες δεν πληρούσαν τις προϋποθέσεις χρηματοδοτήσεώς τους (στο εξής: πρώτη απόφαση).

3 Κατόπιν προσφυγής της προσφεύγουσας, το Δικαστήριο ακύρωσε την πρώτη αυτή απόφαση, για τον λόγο ότι η Επιτροπή δεν είχε δώσει στην Πορτογαλική Δημοκρατία την ευκαιρία να υποβάλει τις παρατηρήσεις της πριν εκδώσει την οριστική της απόφαση περί μειώσεως της συνδρομής (απόφαση της 7ης Μαΐου 1991, υπόθεση C-304/89, Oliveira κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. I-2283, στο εξής: υπόθεση C-304/89).

4 Προκειμένου να εκδώσει νέα απόφαση, η Επιτροπή απευθύνθηκε, στις 10 Φεβρουαρίου 1992, στις πορτογαλικές αρχές, για να ζητήσει συμπληρωματικές πληροφορίες. Διοργάνωσε, στη συνέχεια, από τις 21 μέχρι τις 24 Απριλίου 1992, αποστολή ελέγχου στην Πορτογαλία, με σκοπό να «προβεί εκ νέου στον τελικό διακανονισμό (του φακέλου)». Η προσφεύγουσα ενημερώθηκε για την αποστολή ελέγχου, πριν γίνει αυτή. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι από την αποστολή αυτή άντλησε νέα στοιχεία. Κατά την έκθεση αποστολής, διαπιστώθηκε, μεταξύ άλλων, ότι τα περισσότερα από τα 199 άτομα που εκπαιδεύτηκαν στο πρόγραμμα επαγγελματικής καταρτίσεως δεν κατείχαν θέση εργασίας στην επιχείρηση και επομένως δεν πληρούσαν τις προϋποθέσεις συμμετοχής σ' αυτό σύμφωνα με τους όρους της αρχικής εγκρίσεως. Η έκθεση ανέφερε επίσης ότι διάφορες δαπάνες έπρεπε να θεωρηθούν αδικαιολόγητες.

5 Στη συνέχεια, η προσφεύγουσα απάντησε σε αίτηση παροχής πληροφοριών του DAFSE με επιστολή της 10ης Ιουλίου 1992, στην οποία συνήψε κατάλογο των ατόμων που παρακολούθησαν το πρόγραμμα επαγγελματικής καταρτίσεως. Συναφώς, η καθής διατείνεται ότι η προσφεύγουσα δεν είχε αναφέρει, στην αρχική της αίτηση για τη χορήγηση συνδρομής, ότι θα συμμετείχαν εκπαιδευόμενοι μη ανήκοντες στην επιχείρηση και δεν είχε δηλώσει ότι μόνον 29 από τους εκπαιδευομένους είχαν όντως εργασιακή σχέση με την επιχείρηση. Κατά την προσφεύγουσα, αντιθέτως, οι εκπαιδευόμενοι που ανήκαν στο προσωπικό της επιχειρήσεως ανήρχοντο σε 81, ορισμένοι όμως απ' αυτούς δεν μπόρεσαν ή δεν θέλησαν να εξακολουθήσουν να εργάζονται στην επιχείρηση αφού περάτωσαν την παρακολούθηση του προγράμματος.

6 Το ΕΚΤ εμφάνισε ένα πρώτο σχέδιο τελικής αποφάσεως στο DAFSE στις 23 Οκτωβρίου 1992. Το σχέδιο αυτό το αντικατέστησε με το υπ' αριθ. 6259 υπηρεσιακό σημείωμα της 30ής Μαρτίου 1993. Το υπηρεσιακό αυτό σημείωμα περιείχε νέους υπολογισμούς συνοδευόμενους από εξηγήσεις και «διορθώσεις» που επέφερε λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία τα οποία είχε συλλέξει κατά την αποστολή ελέγχου. Το DAFSE, αφού έλαβε τις παρατηρήσεις της προσφεύγουσας επί του τελικού σχεδίου αποφάσεως, οι οποίες περιείχοντο σε επιστολή της 1ης Ιουνίου 1993, διαβίβασε, στις 22 Σεπτεμβρίου 1993, ενημερωτικό σημείωμα στην Επιτροπή (παράρτημα 4 του υπομνήματος αντικρούσεως). Με το σημείωμα αυτό, το DAFSE εκφράζει τη συμφωνία του με το σχέδιο της Επιτροπής, προβαίνοντας στις ακόλουθες διαπιστώσεις: πρώτον, ότι ο αριθμός των ωρών πρακτικής ασκήσεως ήταν υπερβολικά υψηλός σε σχέση προς τον αριθμό των ωρών θεωρητικής καταρτίσεως· δεύτερον, ότι ορισμένες δαπάνες αφορώσες την κατάρτιση του διδακτικού προσωπικού και τη χρήση ορισμένων μηχανημάτων δεν είχαν προβλεφθεί στην αρχική αίτηση συνδρομής και δεν είχαν καμία σχέση με την παρεχόμενη επαγγελματική κατάρτιση· τρίτον, ότι η μείωση που έγινε με την αιτιολογία των κανονικών αποσβέσεων προέκυπτε από τη μείωση της διαρκείας του προγράμματος· τέταρτον, ότι το γεγονός ότι, κατά την αρχική αίτηση συνδρομής, οι εκπαιδευόμενοι έπρεπε να ανήκουν στην επιχείρηση, το δε πρόγραμμα έπρεπε να εντάσσεται στο πλαίσιο διαδικασίας αναδιαρθρώσεως, είχε επίπτωση στις προϋποθέσεις συμμετοχής στο πρόγραμμα επαγγελματικής καταρτίσεως. Στις 12 Οκτωβρίου 1993, το DAFSE συμπλήρωσε τις παρατηρήσεις του στο ίδιο πνεύμα.

7 Αφού έλαβε τις παρατηρήσεις της Πορτογαλικής Δημοκρατίας σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 2950/83 του Συμβουλίου, της 17ης Οκτωβρίου 1983, για την εφαρμογή της απόφασης 83/516/ΕΟΚ για την αποστολή του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΕ 1983, L 289, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 3823/85 του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 1985, λόγω της προσχώρησης της Ισπανίας και της Πορτογαλίας (ΕΕ 1985, L 370, σ. 23), η Επιτροπή εξέδωσε, στις 12 Ιουλίου 1994, νέα απόφαση [την C(94)1410/9], με την οποία μείωσε τη συνδρομή του ΕΚΤ σε 7 843 401 ESC (στο εξής: επίδικη απόφαση). Κατά την απόφαση αυτή, από την εξέταση της αιτήσεως πληρωμής του υπολοίπου είχε προκύψει ότι μέρος της συνδρομής του ΕΚΤ δεν είχε χρησιμοποιηθεί σύμφωνα με τους όρους της εγκριτικής αποφάσεως, για τους λόγους που εξετέθησαν στο προαναφερθέν υπηρεσιακό σημείωμα υπ' αριθ. 6259 της 30ής Μαρτίου 1993. Η απόφαση αυτή κοινοποιήθηκε στην προσφεύγουσα στις 28 Δεκεμβρίου 1994, συνοδευόμενη από έγγραφο του DAFSE.

## Διαδικασία

8 Υπ' αυτές τις περιστάσεις, με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 24 Φεβρουαρίου 1995, η προσφεύγουσα άσκησε την υπό κρίση προσφυγή.

9 Οι διάδικοι ανέπτυξαν τους ισχυρισμούς τους και απάντησαν στις έγγραφες και προφορικές ερωτήσεις του Πρωτοδικείου κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση που διεξήχθη στις 10 Δεκεμβρίου 1996.

## Αιτήματα

10 Η προσφεύγουσα, με το δικόγραφο της προσφυγής της, ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να ακυρώσει μερικώς την απόφαση της Επιτροπής επί του φακέλου 870708/P1, που της κοινοποιήθηκε στις 28 Δεκεμβρίου 1994.

11 Με το υπόμνημα απαντήσεως, ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να ακυρώσει την απόφαση που της κοινοποιήθηκε στις 28 Δεκεμβρίου 1994,

— να καταδικάσει την καθής στα δικαστικά έξοδα.

12 Η καθής ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να απορρίψει την προσφυγή ως αβάσιμη,

— να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα.

**Επί της ουσίας**

13 Προς στήριξη της προσφυγής, η προσφεύγουσα επικαλείται δύο λόγους ακυρώσεως: ο ένας στηρίζεται στην προσβολή της αρχής της ασφάλειας δικαίου, με τη μορφή ειδικότερα της υπερβάσεως του ευλόγου χρόνου, και ο έτερος στην προσβολή της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της απαγορεύσεως της reformatio in peius.

14 Το Πρωτοδικείο κρίνει ότι ενδείκνυται να εξετάσει πρώτα τον δεύτερο λόγο.

*Επί του λόγου περί προσβολής της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της απαγορεύσεως της reformatio in peius*

Σύνοψη των επιχειρημάτων των διαδίκων

15 Με τον λόγο αυτόν, η προσφεύγουσα διατείνεται κατ' αρχάς ότι η επίδικη απόφαση είναι πολύ αυστηρότερη απ' ό,τι η πρώτη, ενώ τα πραγματικά στοιχεία είναι τα ίδια. Ισχυρίζεται, με τα υπομνήματά της, ότι δεν μπορεί να δεχθεί νέες μειώσεις, «όταν από την απόφαση του 1989 έχουν παρέλθει περισσότερα από πέντε έτη».

16 Η προσφεύγουσα συγκρίνει τις μειώσεις τις οποίες επέφερε η επίδικη απόφαση με τα ποσά που είχαν κριθεί μη πληρούντα τις προϋποθέσεις χρηματοδοτήσεως στην πρώτη απόφαση. Ως προς το σημείο 14.5.1 της αιτήσεως πληρωμής του υπολοίπου — κατάρτιση του διδακτικού προσωπικού —, το ποσό αυτό ανερχόταν σε 4 276 914 ESC στην πρώτη απόφαση, ενώ στην επίδικη απόφαση η Επιτροπή έκρινε μη πληρούν τις προϋποθέσεις χρηματοδοτήσεως το ποσό των 7 092 914 ESC, τούτο δε, κατά την προσφεύγουσα, για νέους λόγους. Στα κονδύλια 14.6 — συνήθεις αποσβέσεις — και 14.4 — αποδοχές των εκπαιδευομένων — οι μειώσεις τις οποίες επέφερε η Επιτροπή ήσαν επίσης βαρύτερες σε σχέση προς την πρώτη απόφαση. Η προσφεύγουσα παραπονείται επίσης ότι η καθής θεώρησε, με την επίδικη απόφαση, ότι 170 από τους 199 εκπαιδευομένους δεν πληρούσαν τις προϋποθέσεις συμμετοχής τους, διότι ήσαν ξένοι προς την επιχείρηση, παρ όλον ότι γνώριζε, ήδη αφότου υποβλήθηκε η αίτηση πληρωμής του υπολοίπου το 1988, ότι το πρόγραμμα επαγγελματικής καταρτίσεως κάλυπτε και πρόσωπα ξένα προς την επιχείρηση και παρ' όλον ότι τα πρόσωπα αυτά δεν αποκλείστηκαν από το πρόγραμμμα με την πρώτη απόφαση. Η προσφεύγουσα βάλλει περαιτέρω κατά του ότι η μείωση ενός κονδυλίου αντανακλάται αυτόματα στα άλλα κονδύλια. Συνεπώς, αμφισβητεί τη διόρθωση την οποία επέφερε στο παρόν στάδιο η Επιτροπή λόγω μεταβολής του αριθμού των εκπαιδευομένων που πληρούσαν τις προϋποθέσεις.

17 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, κατόπιν σχετικής ερωτήσεως του Πρωτοδικείου, αναδιατύπωσε και διευκρίνισε το πρώτο της αίτημα, ζητώντας την ακύρωση της επίδικης αποφάσεως, καθ' όσον αυτή περιείχε περαιτέρω μειώσεις έναντι της πρώτης, προκύπτουσες από τον αποκλεισμό των ξένων προς την επιχείρηση εκπαιδευομένων από το πρόγραμμα επαγγελματικής καταρτίσεως. Διευκρίνισε ότι βάλλει κατά του ότι η επίδικη απόφαση προέβη στην αναλογική μείωση των πληρουσών τις προϋποθέσεις χρηματοδοτήσεως δαπανών, εμμένοντας στην άποψη ότι το ύψος των πληρουσών τις προϋποθέσεις χρηματοδοτήσεως δαπανών ήταν εκείνο που είχε εγκριθεί με την πρώτη απόφαση.

18 Η προσφεύγουσα αποκρούει την άποψη ότι, άπαξ μια απόφαση ακυρωθεί από το Δικαστήριο, όλα τα στοιχεία είναι δεκτικά νέας εκτιμήσεως. Το ότι η επίδικη απόφαση είναι αυστηρότερη από την ακυρωθείσα με την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-304/89 αντιβαίνει προς την αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης. Η προσφεύγουσα υποστηρίζει περαιτέρω ότι η επίδικη απόφαση συνιστά reformatio in peius επί ζητήματος που έχει επιλυθεί προ καιρού με την πρώτη απόφαση.

19 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η προσφεύγουσα τόνισε ακόμη ότι η καθής εγνώριζε, και πριν ακόμα την πρώτη της απόφαση, ότι στο πρόγραμμα επαγγελματικής καταρτίσεως συμμετείχαν εκπαιδευόμενοι ξένοι προς την επιχείρηση. Αυτό προδίδουν, κατ' αυτήν, οι ισχυρισμοί της καθής στο υπόμνημα αντικρούσεως ότι «από τα στοιχεία του οικείου φακέλου καθίστατο προφανές ότι οι αποδέκτες των προγραμμάτων επαγγελματικής καταρτίσεως — δηλαδή οι εκπαιδευόμενοι — ήσαν στη μεγάλη τους πλειονότητα ξένοι προς την επιχείρηση. Το συμπέρασμα αυτό προκύπτει από την αίτηση πληρωμής του υπολοίπου, σημείο 11.2, αντιθέτως προς ό,τι αναφερόταν στην αρχική αίτηση συνδρομής».

20 Με το υπόμνημα απαντήσεως, προσέθεσε ότι η καθής παραγνώρισε επίσης τις αρχές της ευθύτητας και της ορθής τηρήσεως της διαδικασίας υιοθετώντας νέα άποψη επί θεμάτων τα οποία γνώριζε καλώς και είχε υποστηρίξει ενώπιον του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-304/89.

21 Η καθής υποστηρίζει ότι η μόνη υποχρέωση την οποία είχε κατά τη λήψη των μέτρων τα οποία συνεπαγόταν η εκτέλεση της αποφάσεως του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-304/89 ήταν να δώσει στις πορτογαλικές αρχές τη δυνατότητα να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους πριν λάβει την τελική της απόφαση περί μειώσεως της συνδρομής. Επικαλείται σχετικώς τη νομολογία του Πρωτοδικείου, κατά την οποία, όταν μια πράξη ακυρώνεται λόγω τυπικής πλημμέλειας, η μόνη υποχρέωση την οποία υπέχει από την απόφαση του Δικαστηρίου η Επιτροπή είναι να εξαλείψει τις πλημμέλειες της διαδικασίας εκδόσεως της ακυρωθείσας πράξεως (απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου 1990, υπόθεση T-38/89, Hochbaum κατά Επιτροπής, Συλλογή 1990, σ. II-43).

22 Η καθής παρατηρεί ότι οι πορτογαλικές αρχές δέχθηκαν στο σύνολό τους τις μειώσεις τις οποίες πρότεινε η Επιτροπή κατόπιν νέας εξετάσεως του φακέλου, καθώς και τους λόγους τους. Με τη συμφωνία του DAFSE ασκήθηκε το προβλεπόμενο από τις κείμενες διατάξεις δικαίωμα ακροάσεως του κράτους μέλους, όπως το απαίτησε η απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-304/89. Η καθής θεωρεί ότι, εάν είχε όντως την υποχρέωση να λάβει την ίδια απόφαση όσον αφορά τις αρχικώς προταθείσες μειώσεις, η δυνατότητα της Πορτογαλικής Δημοκρατίας να υποβάλει παρατηρήσεις θα περιοριζόταν από την αρχική απόφαση, η οποία έπασχε τυπική πλημμέλεια.

23 Εξ άλλου, η απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-304/89 έχει ως αποτέλεσμα να καταστήσει εξ υπαρχής άκυρη την αρχική απόφαση της Επιτροπής. Οι διάδικοι περιήλθαν στην ίδια θέση στην οποία ευρίσκοντο κατά τον χρονο εκδόσεως της ακυρωθείσας αποφάσεως. Επομένως, ήταν απολύτως θεμιτό να επανεξετάσει και επανεκτιμήσει η Επιτροπή την κατάσταση με βάση τον πλήρη φάκελο. Η καθής υπενθυμίζει ότι δεν νοείται δικαιολογημένη εμπιστοσύνη των επιχειρηματιών περί διατηρήσεως της υφισταμένης καταστάσεως, η οποία μπορεί να μεταβληθεί στο πλαίσιο της εξουσίας εκτιμήσεως που διαθέτουν τα κοινοτικά όργανα (απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 1994, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-133/93, C-300/93 και C-362/93, Crispoltoni κ.λπ., Συλλογή 1994, σ. I-4863, σκέψη 57).

24 Περαιτέρω, η καθής επικαλείται την κοινοτική νομολογία, κατά την οποία ο διοικούμενος δύναται να αξιώσει προστασία της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του μόνον όταν η διοίκηση έχει αναλάβει υπέρ αυτού ακριβείς και μη διφορούμενες δεσμεύσεις δυνάμενες να του γεννήσουν βάσιμες προσδοκίες (βλ., π.χ., αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 27ης Μαρτίου 1990, υπόθεση Τ-123/89, Chomel κατά Επιτροπής, Συλλογή 1990, σ. II-131, και της 17ης Δεκεμβρίου 1992, υπόθεση Τ-20/91, Holtbecker κατά Επιτροπής, Συλλογή 1992, σ. II-2599). Διαπιστώνει ότι η προσφεύγουσα είχε ενημερωθεί, από το 1992 ήδη, ότι θα ελαμβάνετο νέα απόφαση από την Επιτροπή. Η διοίκηση δεν παρέσχε στην προσφεύγουσα καμία ακριβή ένδειξη που να της επιτρέπει να πιστεύει ότι το ποσό των μειώσεων θα ήταν το ίδιο με το προβλεπόμενο στην αρχική της απόφαση.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

25 Διαπιστώνεται, κατ' αρχάς, ότι, με την υπό κρίση προσφυγή, η προσφεύγουσα αμφισβητεί μια απόφαση την οποία εξέδωσε η Επιτροπή εις αντικατάσταση μιας πρώτης αποφάσεως επί της αιτήσεώς της πληρωμής του υπολοίπου συνδρομής του ΕΚΤ, αφού η πρώτη απόφαση ακυρώθηκε από το Δικαστήριο στην υπόθεση C-304/89. Δυνάμει του άρθρου 174 της Συνθήκης, η απόφαση του Δικαστηρίου κατέστησε την πρώτη απόφαση εξ υπαρχής άκυρη.

26 Η επίδικη απόφαση εκδόθηκε κατ' εφαρμογήν του άρθρου 6, παράγραφος 1, του κανονισμού 2950/83, που ορίζει ότι, όταν η συνδρομή του ΕΚΤ δεν χρησιμοποιείται σύμφωνα με τους όρους που καθορίζονται από την εγκριτική απόφαση, η Επιτροπή μπορεί να αναστείλει, να μειώσει ή να καταργήσει τη συνδρομή αυτή, αφού δώσει στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος την ευκαιρία να υποβάλει τις παρατηρήσεις του.

27 Από τη διάταξη αυτή προκύπτει σαφώς ότι η χορήγηση της συνδρομής του ΕΚΤ προϋποθέτει ότι ο αποδέκτης της τηρεί τους όρους του προγράμματος, τους οποίους έχει διατυπώσει η Επιτροπή με την εγκριτική της απόφαση ή ο ίδιος ο αποδέκτης με την αίτηση χορηγήσεως συνδρομής επί της οποίας εκδόθηκε η εν λόγω εγκριτική απόφαση. Επομένως, σε περίπτωση παραβάσεως αυτών των όρων, ο αποδέκτης δεν μπορεί δικαιολογημένα να προσδοκά ότι θα του καταβληθεί ολόκληρο το ποσό που του έχει χορηγηθεί με την εγκριτική απόφαση. Στην περίπτωση αυτή, συνεπώς, δεν μπορεί να επικαλεστεί την αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, για να επιτύχει την καταβολή του υπολοίπου ολόκληρου του ποσού της συνδρομής που του χορηγήθηκε αρχικά με την εγκριτική απόφαση.

28 Υπενθυμίζεται, ειδικότερα, ότι δεν μπορεί να επικαλεστεί την αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης μια επιχείρηση που βαρύνεται με πρόδηλη παράβαση της ισχύουσας ρυθμίσεως (απόφαση του Δικαστηρίου της 12ης Δεκεμβρίου 1985, υπόθεση 67/84, Sideradria κατά Επιτροπής, Συλλογή 1985, σ. 3983, σκέψη 21, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 24ης Απριλίου 1996, συνεκδικασθείσες υποθέσεις T-551/93, T-231/94, T-232/94, T-233/94 και T-234/94, Industrias Pesqueras Campos κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. II-247, σκέψη 76).

29 Περαιτέρω, το Δικαστήριο έχει δεχθεί ότι η αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης είναι απόρροια της αρχής της ασφάλειας δικαίου, η οποία επιτάσσει τη σαφήνεια και ακρίβεια των κανόνων δικαίου και επιδιώκει να εξασφαλίσει το προβλεπτόν των εννόμων καταστάσεων και σχέσεων που εμπίπτουν στο κοινοτικό δίκαιο (απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Φεβρουαρίου 1996, υπόθεση C-63/93, Duff κ.λπ., Συλλογή 1996, σ. I-569, σκέψη 20).

30 Εν προκειμένω όμως, το άρθρο 6, παράγραφος 1, του κανονισμού 2950/83 εξαρτά, με σαφήνεια και ακρίβεια, την απόληψη ολοκλήρου του ποσού της οικείας συνδρομής από την τήρηση των όρων που συνοδεύουν τη χορήγησή της, όπως προκύπτει από τις προηγηθείσες σκέψεις.

31 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι η Επιτροπή είχε όντως, κατά τον κανονισμό 2950/83, την εξουσία να ελέγξει αν η συνδρομή του ΕΚΤ είχε χρησιμοποιηθεί σύμφωνα με τους όρους που προέκυπταν από την αίτηση χορηγήσεως συνδρομής υπέρ της προσφεύγουσας, που της είχε υποβληθεί και επί της οποίας είχε εκδώσει την εγκριτική απόφαση της 30ής Απριλίου 1987, με την οποία χορηγούσε χρηματοδοτική συνδρομή ύψους 80 857 968 ESC για την επαγγελματική κατάρτιση 199 ατόμων. Βάσει αυτού του ελέγχου, η Επιτροπή, άπαξ ελάμβανε μια αίτηση πληρωμής του υπολοίπου, έπρεπε να εκτιμήσει, μετά από ακρόαση του ενδιαφερομένου κράτους μέλους, εάν και κατά πόσον ενδεχόμενες παραβάσεις των παραπάνω όρων δικαιολογούσαν τη μείωση της συνδρομής, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 6 του κανονισμού 2950/83.

32 Υπ' αυτό το πρίσμα, το Πρωτοδικείο επισημαίνει κατ' αρχάς ότι η απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-304/89 είχε ως έννομο αποτέλεσμα να καταστήσει εξ υπαρχής ανυπόστατες τόσο την τελική απόφαση την οποία είχε εκδώσει η Επιτροπή τον Ιούνιο του 1989, επί της αιτήσεως της προσφεύγουσας περί πληρωμής του υπολοίπου, όσο και την προπαρασκευαστική αυτής της αποφάσεως περιγραφή των πραγματικών περιστατικών. Η Επιτροπή υποχρεώθηκε έτσι να επανεξετάσει τα στοιχεία του φακέλου και να λάβει νέα απόφαση επί της αιτήσεως της προσφεύγουσας περί πληρωμής του υπολοίπου. Προς τούτο, υπεχρεούτο να λάβει υπόψη όλα τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που διετίθεντο κατά τον χρόνο της εκδόσεως της πράξεως. Η υποχρέωση της Επιτροπής να καταρτίσει μια απόφαση με όλη την απαιτούμενη επιμέλεια και να εκδώσει την απόφασή της βάσει όλων των δυναμένων να ασκήσουν επιρροή στοιχείων απορρέει ειδικότερα από την αρχή της χρηστής διοικήσεως, την αρχή της νομιμότητας και την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως. Υπ' αυτές τις περιστάσεις, δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή το γεγονός ότι επανέλαβε την έρευνά της και κατάρτισε πλήρη φάκελο.

33 Περαιτέρω, όπως υποστήριξε η καθής, αν είχε αποκλεισθεί η δυνατότητα να περιληφθούν στον φάκελο συμπληρωματικά στοιχεία, τα ενδεχόμενα αποτελέσματα των παρατηρήσεων της Πορτογαλικής Δημοκρατίας θα περιορίζο-

νταν από την αρχική απόφαση, η οποία έπασχε σοβαρή τυπική πλημμέλεια. Τη σημασία άλλωστε της διαδικαστικής αυτής πλημμέλειας τόνισε το Δικαστήριο, διαπιστώνοντας ότι, «λαμβανομένης υπόψη της αποφασιστικής αναμείξεώς του και της σημασίας των ευθυνών που λαμβάνει για την υποβολή και τον έλεγχο της χρηματοδοτήσεως των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, η δυνατότητα του ενδιαφερομένου κράτους μέλους να υποβάλλει τις παρατηρήσεις του πριν απο τη λήψη οριστικής αποφάσεως περί μειώσεως της συνδρομής αποτελεί ουσιώδη τύπο» (απόφαση στην υπόθεση C-304/89, σκέψη 21). Και ναι μεν, στην προκειμένη περίπτωση, το κράτος μέλος εθεώρησε δικαιολογημένες τις προταθείσες από την Επιτροπή μειώσεις, η γνώμη όμως των εθνικών αρχών θα μπορούσε, θεωρητικά, να έχει διαφορετικό περιεχόμενο, οπότε η Επιτροπή θα μπορούσε να αχθεί σε τροποποίηση του σχεδίου της. Οι παρατηρήσεις των πορτογαλικών αρχών θα μπορούσαν, π.χ., να διίστανται προς το σχέδιο της Επιτροπής επί του αν ορισμένες δαπάνες πληρούσαν ή όχι τις προϋποθέσεις χρηματοδοτήσεώς τους. Εν τοιαύτη περιπτώσει, η Επιτροπή θα όφειλε να λάβει υπόψη τις παρατηρήσεις αυτές πριν εκδώσει την τελική της απόφαση.

34 Η Επιτροπή, εξετάζοντας το σύνολο των στοιχείων που είχε στη διάθεσή της, περιλαμβανομένων και εκείνων που συνέλεξε η αποστολή ελέγχου, επισήμανε πλημμέλειες στην εκτέλεση του προγράμματος από την προσφεύγουσα. Τις δε διαπιστωθείσες από τις υπηρεσίες της Επιτροπής πλημμέλειες επιβεβαίωσε το DAFSE. Ειδικότερα, με το ενημερωτικό σημείωμα το οποίο διαβίβασε στην Επιτροπή (βλ. σκέψη 6 ανωτέρω), το DAFSE επιβεβαίωσε ότι η υποβληθείσα από την προσφεύγουσα αίτηση πληρωμής του υπολοίπου περιείχε ορισμένες δαπάνες που δεν είχαν εγκριθεί με την εγκριτική της συνδρομής απόφαση, ούτε είχαν καμία σχέση με την παρεχομένη εκπαίδευση. Εξ άλλου, ο αριθμός ωρών πρακτικής ασκήσεως ήταν υπερβολικά υψηλός σε σχέση προς τον αριθμό των ωρών θεωρητικής καταρτίσεως, εν όψει μιας εγκυκλίου του DAFSE που είχε κοινοποιηθεί στην προσφεύγουσα. Τέλος, οι πλείστοι από τους εκπαιδευομένους δεν ανήκαν στο προσωπικό της προσφεύγουσας, αντιθέτως προς ό,τι αναφερόταν στην αίτηση χορηγήσεως συνδρομής· το πρόγραμμα, επομένως, δεν εντάχθηκε στο πλαίσιο διαδικασίας αναδιαρθρώσεως, πράγμα ωστόσο που προβλεπόταν στην αίτηση χορηγήσεως συνδρομής και εγκρίθηκε με την εγκριτική απόφαση. Όσον αφορά τον πραγματικό αριθμό των εκπαιδευομένων που ανήκαν στην επιχείρηση, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι η προσφεύγουσα ισχυρίστηκε απλώς, χωρίς να προσκομίσει το παραμικρό στοιχείο προς στήριξη του ισχυρισμού της, ότι οι εκπαιδευόμενοι που πληρούσαν την προϋπόθεση αυτή ήσαν 81 τον αριθμόν και ότι ο αριθμός 29 τον οποίο προέβαλε σχετικώς η Επιτροπή ήταν ανακριβής. Επομένως, δεν δικαιολόγησε γιατί οι δαπάνες οι σχετικές με ορισμένους εκπαιδευόμενους δεν πληρούσαν τις προϋποθέσεις χρηματοδοτήσεώς τους.

35 Επομένως, η προσφεύγουσα προδήλως δεν ετήρησε τους όρους από τους οποίους εξηρτάτο η χορήγηση της συνδρομής του ΕΚΤ. Κατά συνέπεια, δεν μπορούσε να επικαλεστεί την αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, για να ζητήσει την ακύρωση της επίδικης αποφάσεως, διότι αυτή μείωσε το ύψος της συνδρομής που της είχε αρχικά χορηγηθεί λόγω των πλημμελειών που διέπραξε.

36 Ομοίως, δεδομένου ότι το άρθρο 6, παράγραφος 1, του κανονισμού 2950/83 προβλέπει τη δυνατότητα αναστολής, μειώσεως ή καταργήσεως της συνδρομής σε περίπτωση μη τηρήσεως των όρων, η προσφεύγουσα δεν δύναται να επικαλεσθεί ούτε την αρχή της απαγορεύσεως της reformatio in peius, εάν η Επιτροπή αποφασίσει, λόγω διαπράξεως πλημμελειών από την προσφεύγουσα, να μειώσει τη συνδρομή.

37 Βάσει του συνόλου των προεκτεθέντων, ο λόγος αυτός δεν μπορεί να γίνει δεκτός.

*Επί του λόγου περί προσβολής της αρχής της ασφάλειας δικαίου, με τη μορφή υπερβάσεως του ευλόγου χρόνου*

Σύνοψη των επιχειρημάτων των διαδίκων

38 Στο πλαίσιο του λόγου αυτού, η προσφεύγουσα διατείνεται ότι η επίδικη απόφαση εκδόθηκε οκτώ έτη μετά την κατάθεση της αιτήσεως χρηματοδοτικής συνδρομής, επτά έτη μετά την υλοποίηση του προγράμματος επαγγελματικής καταρτίσεως, πέντε και πλέον έτη μετά την πρώτη απόφαση και σχεδόν τέσσερα έτη μετά την ακυρωτική απόφαση του Δικαστηρίου. Η επίδικη από-

φαση εκδόθηκε μετά την πάροδο του ευλόγου χρόνου, πράγμα που επίσης συνιστά παράβαση του κοινοτικού δικαίου, και ειδικότερα προσβολή της αρχής της ασφάλειας δικαίου (απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Ιουλίου 1965, υπόθεση 111/63, Lemmerz-Werke κατά Ανωτάτης Αρχής, Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 153). Η προσφεύγουσα προσθέτει ότι η καθυστέρηση αυτή δεν μπορεί να της καταλογισθεί.

39 Η καθής αρνείται την ύπαρξη της φερομένης παραβάσεως. Διατείνεται ότι κάθε συγκεκριμένη περίπτωση πρέπει να εκτιμάται χωριστά. Ανέλαβε, χωρίς χρονοτριβή, να εκτελέσει την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-304/89. Η διαδικασία λήψεως αποφάσεως, δεδομένου ότι περιέχει διάφορα στάδια, είναι κατ' ανάγκην χρονοβόρα. Κατά την αποστολή ελέγχου που διοργάνωσε στην Πορτογαλία, η Επιτροπή συνέλεξε συμπληρωματικά στοιχεία, τα οποία της γνωστοποίησαν οι εθνικές αρχές. Τα στοιχεία αυτά όφειλε να τα μελετήσει λεπτομερώς. Χρειάστηκε, μεταξύ άλλων, να προβεί σε ανάλυση των λογαριασμών της προσφεύγουσας. Αλλά και οι εθνικές αρχές χρειάστηκαν χρόνο για να μελετήσουν τον φάκελο και να ζητήσουν από την προσφεύγουσα να υποβάλει τις παρατηρήσεις της πριν διατυπώσουν τη γνώμη τους επί των σχεδίων της Επιτροπής.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

40 Σχετικά με τον ισχυρισμό της προσφεύγουσας ότι, μετά την πάροδο τόσο μεγάλου χρονικού διαστήματος, παύει να είναι θεμιτή η μεταβολή της εκτιμήσεως της Επιτροπής επί δεδομένης καταστάσεως, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι η νομολογία διακρίνει μεταξύ χρόνου εκτελέσεως δικαστικής αποφάσεως και χρόνου εντός του οποίου κατ' αρχήν επιτρέπεται η ανάκληση παράνομης πράξεως από το κοινοτικό όργανο που την έχει εκδώσει.

41 Η υποχρέωση του κοινοτικού οργάνου να εκτελέσει την εκδοθείσα από τον κοινοτικό δικαστή ακυρωτική απόφαση απορρέει από το άρθρο 176 της Συνθήκης. Το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει ότι η εκτέλεση αυτή δεν μπορεί κανονικά να γίνει αμέσως, αλλ' απαιτεί τη λήψη ορισμένων διοικητικών μέτρων, και ότι, για να συμμορφωθεί προς δικαστική απόφαση ακυρώνουσα απόφασή

του, το κοινοτικό όργανο διαθέτει εύλογο χρόνο. Το αν ο χρόνος ήταν ή όχι εύλογος εξαρτάται από τη φύση των μέτρων που έπρεπε να ληφθούν καθώς και από άλλες συντρέχουσες περιστάσεις (απόφαση του Δικαστηρίου της 12ης Ιανουαρίου 1984, υπόθεση 266/82, Turner κατά Επιτροπής, Συλλογή 1984, σ. 1, σκέψεις 5 και 6· βλ. επίσης, σε νομοθετικό πλαίσιο, απόφαση του Δικαστηρίου της 5ης Ιουλίου 1995, υπόθεση C-21/94, Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου, Συλλογή 1995, σ. I-1827, σκέψη 33).

42 Όσον αφορά την ανάκληση διοικητικής πράξεως από το κοινοτικό όργανο που την έχει εκδώσει, το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει στα κοινοτικά όργανα την εξουσία να ανακαλούν μια πλημμελή πράξη, εφόσον η ανάκληση γίνεται εντός ευλόγου χρόνου (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 3ης Μαρτίου 1982, υπόθεση 14/81, Alpha Steel κατά Επιτροπής, Συλλογή 1982, σ. 749, σκέψη 10, της 26ης Φεβρουαρίου 1987, υπόθεση 15/85, Consorzio Cooperative d'Abruzzo κατά Επιτροπής, Συλλογή 1987, σ. 1005, σκέψη 12, και της 20ής Ιουνίου 1991, υπόθεση C-248/89, Cargill κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. 2987, σκέψη 20). Η νομολογία αυτή αφορά περιπτώσεις στις οποίες το παράνομον της πράξεως το ανακαλύπτει η ίδια η αρχή, ο δε χρόνος αρχίζει να υπολογίζεται αφότου εκδόθηκε η παράνομη πράξη.

43 Στην προκειμένη περίπτωση, δεν μπορεί να γίνει δεκτή η επιχειρηματολογία της προσφεύγουσας, η οποία καταλαμβάνει και τον χρόνο που προηγήθηκε της ακυρώσεως της πρώτης αποφάσεως. Όπως έκρινε ήδη το Πρωτοδικείο (σκέψη 32 ανωτέρω), η Επιτροπή, μετά την ακύρωση της πρώτης αποφάσεως από το Δικαστήριο, υπεχρεούτο να επανεξετάσει όλα τα στοιχεία που διετίθεντο κατά τον χρόνο εκδόσεως της πράξεως και να εκδώσει νέα απόφαση επί της αιτήσεως πληρωμής του υπολοίπου. Δεν υφίσταται, δηλαδή, εν προκειμένω ανάκληση πράξεως από το κοινοτικό όργανο κατά την έννοια της νομολογίας που παρατέθηκε στην προηγούμενη σκέψη. Υπ' αυτές τις συνθήκες, ο παρελθών πριν από την ακύρωση της πρώτης αποφάσεως χρόνος δεν ασκεί καμία επιρροή στην εκτίμηση της νομιμότητας της δεύτερης αποφάσεως, κατά της οποίας βάλλει η υπό κρίση προσφυγή.

44 Το χρονικό διάστημα που ασκεί επιρροή υπό το πρίσμα της εξετάσεως του κρινομένου εδώ λόγου ακυρώσεως είναι το μεσολαβήσαν μεταξύ της δημοσιεύσεως της ακυρωτικής αποφάσεως, στις 7 Μαΐου 1991, και της ημερομη-

νίας εκδόσεως της νέας αποφάσεως, στις 12 Ιουλίου 1994· πρόκειται δηλαδή για χρονικό διάστημα 38 μηνών, ήτοι άνω των τριών ετών. Ειδικότερα, το ΕΚΤ άρχισε την εκ νέου κατάρτιση και εξέταση του φακέλου εννέα μήνες μετά τη δημοσίευση της ακυρωτικής αποφάσεως, κατέληξε δε στην τελική απόφαση, μετά την αποστολή ελέγχου και τη διαβούλευση με τις εθνικές αρχές, 29 μήνες αργότερα.

45 Το αν ο χρόνος εκτελέσεως της ακυρωτικής αποφάσεως ήταν εύλογος πρέπει να εκτιμάται κατά περίπτωση. Το εύλογον του χρόνου εξαρτάται από τη φύση των μέτρων που πρέπει να ληφθούν καθώς και τις συντρέχουσες περιστάσεις κάθε περιπτώσεως. Επομένως, στην υπό κρίση περίπτωση, πρέπει να ληφθούν υπόψη τα επί μέρους στάδια της διαδικασίας λήψεως αποφάσεως.

46 Όπως επισημάνθηκε ήδη, η απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-304/89 κατέστησε ανυπόστατη την προπαρασκευαστική της πρώτης αποφάσεως περιγραφή των πραγματικών περιστατικών. Επί πλέον, κατέστησε αμφίβολη την ακρίβεια και την πληρότητα των στοιχείων που χρησιμοποιήθηκαν στην πρώτη απόφαση. Υπ' αυτές τις συνθήκες κατέστη αναγκαία η ανασύσταση των στοιχείων του φακέλου. Η εργασία αυτή, η οποία προσανατολίστηκε και επικαθορίστηκε από υπόνοιες πλημμελειών, περιέλαβε τη διοργάνωση μιας αποστολής ελέγχου στην Πορτογαλία, την ανάλυση των συλλεγέντων στοιχείων και σειρά διαβουλεύσεων με τις πορτογαλικές αρχές. Περαιτέρω, οι εθνικές αρχές άκουσαν τις παρατηρήσεις της προσφεύγουσας επί των σχεδίων αποφάσεως της Επιτροπής. Το Πρωτοδικείο θεωρεί, εν όψει των συγκεκριμένων συνθηκών που περιγράφηκαν ανωτέρω, ότι η διαδικασία ναι μεν υπήρξε μακρά, η διάρκειά της όμως δεν υπερέβη τα όρια του ευλόγου χρόνου.

47 Εν πάση περιπτώσει, προκειμένου περί προσφυγής ακυρώσεως, ακόμη και αν ο χρόνος υπερβαίνει τα εύλογα όρια, το γεγονός αυτό δεν αρκεί για να καταστήσει την απόφαση πλημμελή, ώστε να δικαιολογηθεί η ακύρωσή της λόγω προσβολής της αρχής της ασφάλειας δικαίου. Μια καθυστέρηση της διαδικασίας εκτελέσεως δικαστικής αποφάσεως δεν αρκεί για να θίξει το κύρος της πράξεως στην οποία καταλήγει. Και τούτο διότι, αν επρόκειτο να ακυρωθεί η πράξη αυτή μόνον και μόνον διότι είχε εκδοθεί καθυστερημένα,

θα καθίστατο αδύνατη η έκδοση έγκυρης πράξεως, δεδομένου ότι η πράξη που θα εκδιδόταν εις αντικατάσταση της ακυρωθείσας δεν θα μπορούσε να είναι λιγότερο καθυστερημένη απ' αυτήν (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση του Πρωτοδικείου της 18ης Ιουνίου 1996, υπόθεση Τ-150/94, Vela Palacios κατά ΟΚΕ, Συλλογή Υπ.Υπ. 1996, σ. II-877, σκέψη 44).

48 Το Πρωτοδικείο συμπεραίνει ότι, για όλους αυτούς τους λόγους, ο διαρρεύσας εν προκειμένω χρόνος δεν επέφερε προσβολή της αρχής της ασφάλειας δικαίου.

49 Ο λόγος αυτός πρέπει επίσης να απορριφθεί.

50 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της.

**Επί των δικαστικών εξόδων**

51 Παρ' όλον ότι η προφεύγουσα ηττήθηκε, πρέπει να ληφθεί υπόψη, για τον διακανονισμό των δικαστικών εξόδων, ότι η καθής δεν κατέβαλε την απαιτούμενη επιμέλεια και, ειδικότερα, ότι δεν είχε βεβαιωθεί για την ακρίβεια και την πληρότητα των στοιχείων που είχε χρησιμοποιήσει στην πρώτη της απόφαση, ούτε είχε ζητήσει σ' αυτό το πλαίσιο τη γνώμη των εθνικών αρχών. Συγκεκριμένα, η περιγραφείσα ανωτέρω εξέλιξη της διαδικασίας λήψεως αποφάσεως ήταν, ως εκ της φύσεώς της, ικανή να αφήσει επί μακρόν χρόνο την προσφεύγουσα σε κατάσταση αβεβαιότητας ως προς το αν είχε δικαίωμα να λάβει ολόκληρη τη χρηματοδοτική συνδρομή που της είχε χορηγηθεί. Υπ' αυτές τις συνθήκες, η προσφεύγουσα δεν προσέφυγε αδικαιολόγητα στο Πρωτοδικείο, ζητώντας την εκτίμηση αυτής της συμπεριφοράς και την άντληση των εξ αυτής συνεπειών. Επιβάλλεται, επομένως, η διαπίστωση ότι η γένεση της διαφοράς ευνοήθηκε από τη συμπεριφορά της καθής.

52 Ενδείκνυται, επομένως, να εφαρμοστεί το άρθρο 87, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, του Κανονισμού Διαδικασίας, κατά το οποίο το Πρωτοδικείο μπορεί να καταδικάσει ακόμη και τον νικήσαντα διάδικο να καταβάλει στον αντίδικό του τα έξοδα μιας διαδικασίας η οποία προκλήθηκε λόγω της δικής του συμπεριφοράς (βλ., mutatis mutandis, απόφαση του Δικαστηρίου της 27ης Ιανουαρίου 1983, υπόθεση 263/81, List κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 103, σκέψεις 30 και 31, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 16ης Οκτωβρίου 1996, υπόθεση T-336/94, Efisol κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. II-1343, σκέψεις 38 και 39), και να καταδικασθεί η Επιτροπή στο σύνολο των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (πρώτο τμήμα)

αποφασίζει:

**1) Απορρίπτει την προσφυγή.**

**2) Καταδικάζει την Επιτροπή στο σύνολο των δικαστικών εξόδων.**

Saggio Tiili Moura Ramos

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 19 Μαρτίου 1997.

Ο Γραμματέας

H. Jung

Ο Πρόεδρος

A. Saggio